

Filosofování – jak číst

Možnosti člověka jsou velmi omezené, a to platí tím spíš pro filosofa. Nemůže číst všechno, ale musí si vybírat. Přitom velice na jeho výběru záleží. Proč vlastně má a dokonce musí filosof hodně číst a proč si navzdory tomu musí vždycky vybírat a něco nechávat stranou? To se rozhoduje podle toho, chce-li sám aktivně filosofovat (a tak nacházet své místo v univerzu) nebo chce-li poznávat myšlení jiných filosofů. Pochopitelně to nelze stavět prostě jen tak proti sobě, neboť každý filosof musí dělat obojí; jde o to, co má převažovat. Filosof, který aktivně filosofuje, musí své myšlení integrovat svým vlastním způsobem a nemůže se dost dobře opírat o jiného myslitele (nebo jiné myslitele, to ještě méně); určitou, ale do jisté míry problematickou kombinaci může představovat filosof, který se o svého (zvoleného) učitele sice opírá, ale jako o základnu pro své vlastní filosofování (v takovém případě jej započteme do určité školy, k určitému směru apod.). To je ovšem pozice (či spíše cesta), která se vyznačuje nesčetnými nedůslednostmi a kompromisy, a proto ji můžeme považovat jen za něco přechodného a ne dost důsledně proveditelného. Pak jsou tu tzv. historické filosofie (resp. filosofů), kterým nejde o budování vlastní filosofie, nýbrž o co nejušlechtlejší pronikání do myšlení jiných myslitelů (nejlépe ovšem jiného myslitele, a leda některých jeho následovníků či přívrženců). V obou těchto případech je výběr na tom, kdo se touto cestou vydá; že to vždycky znamená omezení na určité myslitele nebo na určitou poněkud po povrchu jdoucí tematiku a problematiku, je zřejmé. A pak tu jsou ti skuteční filosofové, jimž nejde o to, proniknout do myšlení jiných, nýbrž číst je především kvůli inspiraci a zčásti kvůli vylepšení vlastních myšlenkových prostředků. V takovém případě ovšem výběr četby jiných myslitelů nelze dost dobře ani doporučovat, a tím méně stanovovat dopředu. Inspirace může přijít odkudkoli, dokonce možná spíše od myslitelů, s nimiž čtoucí filosof silně nesouhlasí, než od těch, kterým je naopak blízký. Nebezpečí při čtení a studování blízkých a příbuzných myslitelů spočívá obecně v malé rezistenci vůči jejich cestě, která funguje jako vyjeté koleje a svádí filosofa ke krokům, které jej vlastně odvádějí od jeho vlastní cesty (pokud nějakou má). Takže takový myslitel, kterého bychom z našeho hlediska považovali za „opravdového filosofa“, si může svou inspiraci jednak vybírat jakkoli, a třeba dokonce zcela nahodile nechat na sebe zapůsobit nejen nějakým velkým, ale třeba docela zapomínaným nebo opomíjeným myslitelem, ba dokonce nějakou nahodilou formulací někoho, kde mezi filosofy vůbec nenáleží. A zejména – to bývá asi případ nejčastější – může se inspirovat i myslitelem sobě blízkým (tedy filosofem), ale na těch místech, která unikají většině jiných čtenářů, dokonce i jiných filosofů, neboť se jaksí vymykají obrazu, který si ta či ona doba o takovém filosofovi dělá nebo udělala.

(Písek, 121102-1.)